

muziekverenigingen ondersteund waar mogelijk. Ten slotte werd in 1924 het Bureau voor Documentatie opgericht, met als doel 'socialistische en algemene gegevens te verzamelen omtrent actuele politieke, economische, sociale en culturele vraagstukken'. Dit Bureau werd later overgenomen door de Belgische Werkliedenpartij (BWP) en speelde een belangrijke rol in de voorbereiding van de acties rond het Plan van de Arbeid. Na WO II maakte de CAO een crisis door. Materiaal en archief waren door de bezetter in beslag genomen, de financiële steun van Solvay was weggefallen, de gewestelijke en plaatselijke comités hadden zich verzelfstandigd en de sectorale organisaties hadden zich tot federaties ontwikkeld (Natuurvrienden, toneel, atletiek, muziek e.d.). Bovendien had de BWP, die als koepelorganisatie fungeerde, zich omgevormd tot een autonome politieke partij, de Belgische Socialistische Partij (BSP), waarin de CAO moeilijk haar plaats vond. Met de oprichting van de Gemeenschappelijke Actie - naar aanleiding van de Koningskwesie - keerden de 'vier takken' wel nog even terug, maar het bleef onduidelijk hoe het verder moest met de CAO. Door het feit dat ze geen individuele leden telde, bestond de CAO enkel bij gratie van de partijorganisaties. Even werd overwogen ze onder te brengen bij het nieuwe Emile Vandervelde Instituut (EVI), maar deze instelling zou zich al snel ontwikkelen als onderzoekscentrum en het 'opvoedingswerk' links laten liggen. Het socialistische scholensysteem werd in Vlaanderen grondig geherstructureerd. In samenwerking met het Algemeen Belgisch Vakverbond (ABVV) kwam de Schoolraad tot stand die zou instaan voor de samenstelling van een typeprogramma om vakbondsmilitanten klaar te stomen voor de bedrijfsra-

den. Dit vormingsmodel verving al snel de traditionele scholen, die in Wallonië - waar de samenwerking met de vakbonden achterwege bleef - echter bleven overheersen. In de jaren 50 deden ook de mutualiteiten en coöperaties een beroep op de Schoolraad, die werd omgevormd tot Scholendienst-Gemeenschappelijke Actie. Toch begonnen de verschillende organisaties elk hun eigen vormingsdienst uit te bouwen, waarna enkel nog de vakbond overbleef, die vervolgens de Scholendienst steeds dichter naar zich toehaalde. Om de activiteiten van de vele vormingsorganisaties te coördineren gaf de CAO de impuls tot de inrichting van het Congres der Vlaamse Socialistische Cultuurwerken, later omgevormd tot Centrale der Socialistische Cultuurwerken. Naast de CAO vonden in dit Congres verschillende nationale federaties onderdak: Rode Valkengroepen, Jongsocialisten, natuurvrienden, muziekverenigingen, zangkoren, turngroepen, toneelverenigingen, foto- en filmclubs, maatschappelijke werkers, esperantisten, postzegelverzamelaars, televisieverenigingen en bibliotheekfondsen. De Centrale der Socialistische Cultuurwerken verklaarde zich bij haar stichting bereid tot ontbinding over te gaan zodra de grondslagen waren gelegd van een definitieve reorganisatie in verstandhouding met de bevoegde instanties van de socialistische beweging. Vrij snel werd een formule gevonden voor een nieuwe organisatie die de coördinatiegedachte huldigde en een op autonomie gerichte medezeggenschap van de culturele organisaties erkende. In juli 1968 werden de Centrale der Socialistische Cultuurwerken en de CAO ontbonden en de Centrale voor Socialistisch Cultuurbeleid (CSC) boven het doopvont gehouden.

Het archief van de CAO maakte tot voor kort deel uit van het archiefconglomeraat 75. Naar aanleiding van de herwerking ervan, werden de diverse archiefvormers onderscheiden en hun archief afgesplitst van het grotere geheel. In de nabije toekomst zullen ook de archieven van de BSP en van diverse andere partijorganisaties uit het voornoemde archief 75 ontsloten worden. Het archief van de CAO omvat 128 nummers in 9 archiefdozen (1 lopende meter) en is consulteerbaar mits toestemming van de dienstdoende archivaris. Het oudste stuk dateert uit 1936 (al is het archief eigenlijk volledig naoorlogs) en het jongste uit 1969, één jaar na de ontbinding van de archiefvormer.

BRONNEN Het archief van de studiediensten van de socialistische partij

Piet Creve, Jan De Smedt en Martijn Vandembroucke, Amsab-ISG

Een complexe administratieve geschiedenis

Het Emile Vandervelde Instituut (EVI) werd in 1946 opgericht als studiecentrum dat ten dienste zou staan van de Belgische socialistische beweging. In feite was het daarmee de opvolger van het Nationaal Instituut voor Sociale Geschiedenis (NISG). De middelen kwamen aanvankelijk uit de nalatenschap van Emile Vandervelde, waarmee onder meer de gronden voor de vakantiecentra van Verlof der Arbeidersjeugd te Klemserkerke (Torenhof - Blekkaard), te Izel-sur-Semois en Bohan-sur-Semois (Les Dolimarts) werden aangekocht.

Oorspronkelijk was het instituut ondergebracht in een gebouw van de Sociale Voorzorg aan de Regentschapslaan te Brussel, maar in 1964 werd de zetel overgebracht naar de lokalen van het Huis van de BSP. Het EVI was een vereniging zonder winstoogmerk en had als hoofddoel de studie van de economische, politieke, sociale en culturele problemen. De raad van beheer was oorspronkelijk samengesteld uit vertegenwoordigers van de vier takken van de Socialistische Gemeenschappelijke Actie ((Belgische Socialistische Partij (BSP), Algemeen Belgisch Vakverbond (ABVV), Nationaal Verbond van Socialistische Mutualiteiten (NVSM) en Febecoop)) en de voorzitters en ondervoorzitters van de parlementaire groepen. De autonome ontwikkeling van de takken van de Gemeenschappelijke Actie had echter als gevolg dat het EVI zich vooral ten dienste zou stellen van de partijorganisatie. Bij gebrek aan morele steun en financiële middelen was het EVI gedwongen zijn werking vanaf de jaren 60 sterk terug te schroeven. Zo bedroeg het aantal voltijdse equivalenten bij het aantreden van Sylvain Libert als secretaris in 1969 nog slechts 3,5 met inbegrip van de directeur en de secretaris zelf. Het EVI had lange tijd opgedraaid voor het beheer van de hoofdzetel van de partij en nu en dan de tekorten van het Huis van de BSP gedekt. Dankzij de verkoop van de 'opgepotte' socialistische postzegel (E. Vanderveldereeks) werden nu en dan ontstane gaten gedicht. Rond 1975, toen het einde van de unitaire BSP in zicht kwam, werd het echter duidelijk dat, om aan de gewijzigde behoeften te beantwoorden, de structuur van de studiedienst moest herzien worden. Dat gebeurde ook: er kwamen twee directeurs, de Nederlandstalige Oscar Debunne en de

Franstalige Philippe Moureaux en de banden met de partij werden nog verstevigd, dit in nauwe samenwerking met de socialistische parlementaire groepen. Bovendien verliet de 'Nederlandstalige' vleugel de Keizerslaan om zijn intrek te nemen in een appartement in een gebouw aan het Dinantplein. Toen de partij in 1978 effectief werd gesplitst, werd ook de feitelijke splitsing van het EVI verder geïnstitutionaliseerd. Het oorspronkelijk overkoepelend orgaan (Emile Vandervelde Instituut - Institut Émile Vandervelde) behield zijn juridisch statuut van autonome vzw, vooral met het oog op het beheer van de onroerende goederen en de Bibliotheek voor sociale en socialistische geschiedenis. Vanaf de oprichting van AMSAB (het huidige Amsab-ISG) in 1980 werd de rol van het overkoepelend orgaan tot een louter materiële beheersfunctie beperkt. De vroegere gastprogramma's voor de televisie werden overgedragen aan de nieuw opgerichte Socialistische Omroep (SOM). Op 1 april 1979 werden ten slotte nog nieuwe vzw's opgericht, met name het Studie- en Documentatiecentrum Emile Vandervelde (SEVI) en het Centre d'Études et de Documentation Institut Émile Vandervelde (CEDIEV). De interne verhoudingen verslechterden echter snel en uiteindelijk werd beslist de gronden van de vakantiedomeinen en de bibliotheek op te splitsen, waardoor de koepelorganisatie omzeggens overbodig werd. Met de opbrengst van de verkochte gronden (eigendom van EVI-IEV) werd een deel van de schulden van *De Morgen* gedelgd. Met een deel van wat de parlementsleden afdroegen en met bijkomende leningen konden de lokalen van de Socialistische Vooruitziende Vrouwen (SVV) en de Femmes Prévoyantes Socialistes in de Agoragalerij overgenomen worden. Nieuwe lokalen waren bovendien

broodnodig als gevolg van de explosie van het personeelsbestand. Op een bepaald ogenblik telde het SEVI niet minder dan 120 personeelsleden, van wie echter minder dan de helft effectief voor het SEVI werkte: de anderen waren in werkelijkheid medewerkers van de parlementsleden en werden 'beheerd' door het SEVI.

Pas in de nasleep van de Agusta-affaire midden jaren 90 kwam hieraan een eind en werd het SEVI als gevolg van een chronisch gebrek aan middelen zelfs helemaal opgedoekt: na de terugbetaling van de Agusta-miljoenen was er nauwelijks nog geld in kas! Enkele jaren later werd opnieuw een studiedienst opgericht, maar deze is nu volledig geïncorporeerd in de vernieuwde Socialistische Partij Anders (sp.a).

Achter elke partij staat een sterke studiedienst

Zoals eerder al aangegeven was de opdracht van het EVI-SEVI het bestuderen van economische, sociale, administratieve, politieke en juridische problemen. De opdrachtgevers van de te ondernemen studies waren in hoofdzaak het partijbureau en de parlementaire fracties. Binnen EVI en SEVI werden één of meerdere commissies (werkgroepen) opgericht, waarvoor een beroep werd gedaan op belangstellende vrijwilligers en deskundige partijgenoten, onder leiding van een - meestal - socialistisch parlements lid en desgevallend van een socialistisch zwaargewicht. Zeker binnen het SEVI werkten de commissies met de steun van een secretaris die deel uitmaakte van de staf verbonden aan het Instituut. De administratieve en materiële begeleiding van de commissie, zoals verslagen maken, uitnodigingen versturen, werd verzekerd door SEVI-personeel. Vooral in de jaren 80 en 90 werden nage-

noeg alle thema's uit de actualiteit door de studiedienst onder de loep genomen: van de grote institutionele vraagstukken zoals de verschillende fases van de staatsvorming tot heel specifieke problemen, zoals mensen met mucoviscidose. Van de thema's die een werkgroep langere tijd bestudeerde, kan de ontwikkeling van de standpunten goed gevolgd worden. De resultaten van de studietoelagen gingen naar de politieke mandatarissen en partijinstanties, de leden van de studiedienst bleven op de achtergrond, maar hun invulling van de politieke debatten was cruciaal

Het archief van het EVI/SEVI werd niet in één geheel overgedragen aan Amsab-ISG, maar kwam er onder de vorm van verschillende schenkingen. De kern ervan wordt gevormd door een deel van het zogenaamd archiefconglomeraat 75, een archief dat begin jaren 80 werd opgehaald in de toenmalige hoofdzetel van de partij en als archief van de BSP werd ontsloten. In werkelijkheid had dit archief meerdere archiefvormers, waarvan partij en EVI de grootste waren. Dit deel werd aangevuld met diverse schenkingen die in de loop van de jaren 80 werden overgedragen door gewezen EVI-secretaris Sylvain Libert. Ten slotte werd daaraan een grote schenking toegevoegd uit begin jaren 90 van voornamelijk SEVI-archieven dat bewaard werd in het Amsab-ISG-depot in de Pijndersstraat.

Het zo ontstane archief omvat 2619 beschrijvingen in 361 archiefdozen en bestrijkt de periode 1946-1999, met onder meer een (onvolledige) reeks notulen van de bestuursvergaderingen, dossiers van de werkgroepen en allerhande verslagen. Het is consulteerbaar mits toestemming van de dienstdoende archivaris.

'Het credo van de paria's' van Ernest Bogaert

Rik De Coninck, Amsab-ISG

Ernest Bogaert, een brievenbesteller, was lid van de Kommunistische Partij van België (KPB) na WO I. In 1926 stond hij in Gent op de lijst voor de gemeenteraadsverkiezingen, bij de splitsing in de partij in 1928 koos hij de kant van de Linkse Oppositie (tegen de Stalin-getrouwen), maar na enige tijd gaf hij zijn militantisme op. In 1935 schreef hij *Het credo van de paria's* onder zijn schuilnaam Renest Bergota; de tekst was een inzending voor een wedstrijd, een hulde aan "*de nederige eerlijke voorkampers tegen alle sociale kwalen*". In dit verhaal is er vooral aandacht voor de politieke en emotionele evolutie van de hoofdpersonages. Het is een sleutelroman, het verhaal van een groep overtuigde socialistische militanten die rond 1912 in conflict kwamen met de leiding van de Belgische Werkliedenpartij (BWP) en die gehoor vonden bij leden van de Socialistische Jonge Wacht (SJW); in 1917 lagen ze aan de basis van de Vredesgroep in Gent, een organisatie met maximaal 320 leden. Deze militanten hadden al veel problemen gehad met de Duitse bezetter, maar na de wapenstilstand werden ze nog eens hard aangepakt door plunderende, wraakzuchtige bendes die geen onderscheid maakten tussen de activisten en de leden van de Vredesgroep. Velen werden ook gebroodroofd. Sommige leden van deze sociaal erg bewogen groep lagen aan de basis van de communistische beweging in Gent. Het archief bestaat alleen uit dit waardevolle typoscript van 120 pagina's.